

Asia: VN/17978/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi toimeentulotuen tarpeellisen suuruisen asumismenojen määrästä annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

PÄIHDEASIAMIESTOIMINNAN LAUSUNTO

VALTIONEUVOSTON ASETUS TOIMEENTULOTUEN TARPEELLISEN SUURUISTEN ASUMISMENOJEN MÄÄRÄSTÄ ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN LIITTEEN MUUTTAMISESTA

ASUMISMENOJEN VAHVISTAMINEN

Asetusluonnoksen mukaan asumismenot vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan ja perhekoon perusteella ja ne perustuvat toimeentulotuen saajien ja yleisestä asumistuesta annetun lain mukaisen yleisen asumistuen saajien keskimääräisiin asumismenoihin.

Ehdotettu määräytymistapa ei vastaa asumismenojen todellista suuruutta, eikä tuen saajien todellista tilannetta. Laskennassa tulisi huomioida eri alueiden todellinen vuokrataso, jota tulisi myös tarkastella riittävän usein.

KUNTAKOHTAISET KOROTUKSET HYVÄKSYTTÄVIIN ASUMISMENOIHIIN

Asetusluonnoksessa ehdotetaan korotettavaksi perustoimeentulotuessa hyväksyttäviä kuntakohtaisia asumismenojen enimmäisrajoja niissä kunnissa, joissa toimeentulotuen saajien keskimääräinen vuokra vuonna 2024 ylittää voimassa olevan kuntakohtaisen rajan vähintään 20 eurolla ja kunnassa on ollut tilastollisesti riittäväksi arvioitu määrä toimeentulotuen saajakotitalouksia kyseisen kotitaloustyyppin osalta.

Korotukset ovat kannatettavia, mutta jäävät riittämättömiksi. Kuntakohtaisten rajojen nosto koskee vain osaa kunnista, vaikka Tilastokeskuksen mukaan vuokrat ovat nousseet koko maassa vuoden 2025 ensimmäisellä neljänneksellä ja edelleen huhti-kesäkuussa, tällöin pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta. Pääkaupunkiseudun asumiskustannukset ovat kuitenkin jo nyt muuta maata korkeammat. Kuntakohtaisia rajoja tulisi korottaa valtakunnallisesti, jotta toimeentulotuen saajien kohtelu on yhdenvertaista ja jotta kenenkään toimeentulo ei heikenny.

Lisäksi on tärkeää huomioida sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuneet leikkaukset. Esimerkiksi yleiseen asumistukeen tehdyt leikkaukset ovat pienentäneet tuen määrää tai poistaneet sen kokonaan osalta saajista. Asumismenojen kasvaessa on välttämätöntä varmistaa, että perusturva ja asumistuki riittävät kattamaan asumisen kulut.

TOIMEENTULOTUKI JA ASUMISMENOT

Asetusluonnosta käsiteltäessä on otettava huomioon toimeentulotuen kokonaisuudistusta koskeva lakiesitys. Tällä hetkellä Kela ohjaa hakijaa etsimään edullisempaa asuntoa, jos asumismenot ylittävät kuntakohtaiset rajat, eikä hakijalla ole laissa määritelty erityistä perustetta asua kuntakohtaista rajaa kalliimmassa asunnossa. Lakiesityksessä edullisemman asunnon etsintää halutaan ”edistää” lisäämällä perustoimeentulotuen asumismenoihin viiden prosentin omavastuuosuus.

Todellinen mahdollisuus muuttaa kohtuuhintaiseksi määriteltyyn asuntoon on sidoksissa paikalliseen asuntotarjontaan. Jos saatavilla ei ole asetetut rajat täyttäviä asuntoja, saatetaan asumismenoja joutua kattamaan täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulotuella. Näin ehkäistään velkaantumista ja asunnottomuutta, mutta samalla asumisen kustannukset siirtyvät hyvinvointialueiden maksettavaksi.

Vuokranormin ylittävät asumiskustannukset tulee hyväksyä erityistilanteissa. Nykyisin perusteet määritellään laissa, mutta toimeentulotuen saajien tilanteet vaihtelevat, joten rinnalle tarvitaan yksilöllistä harkintaa. Päihdeasiamiestoiminta on lausunnossaan esittänyt, että lakiin lisättäisiin peruste hyväksyä vuokranormin ylittävät kustannukset silloin, kun paikkakunnalla ei ole tarjolla kohtuuhintaista asuntoa. Lisäksi tulee huomioida tuensaajien maksuhäiriömerkinnät ja muut haasteet, jotka vaikeuttavat kohtuuhintaisen asunnon löytämistä.

ASUNNOTTOMUUS

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran mukaan asunnottomien määrä kääntyi viime vuonna nousuun ensimmäistä kertaa vuoden 2012 jälkeen. Suomessa oli viime vuonna 3806 yksinasuvaa asunnotonta ja 110 asunnotonta perhettä. Keskeisiä syitä asunnottomuuden kasvuun on pienten ja kohtuuhintaisten asuntojen puute, heikennykset sosiaaliturvassa ja toimeentulotukikäytännöissä,

korkeat asumis- ja elinkustannukset sekä maksuhäiriöiden ja vuokravelkojen lisääntyminen.
<https://www.varke.fi/fi/document/asunnottomat-2024>

Päihdeasiamiestoiminta tarjoaa neuvontaa päihdepalveluihin hakeutuville sekä heidän läheisilleen sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä sosiaaliturvaetuuksiin liittyvissä kysymyksissä. Toimintamme tilasto osoittaa, että asumiseen ja toimeentuloon liittyvien yhteydenottojen määrä on kasvussa. Köyhyys, hädät ja asunnottomuus koskettavat erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia kansalaisia. Erityisen huolestuttavaa on, että jopa päihdehoitojaksojen jälkeen kuntoutujia kotiutetaan suoraan kadulle.

Asuntopolitiikan keskeisenä tavoitteena tulee olla kohtuuhintainen asuntotuotanto ja siten kohtuuhintaisen asumisen mahdollistaminen kaikille. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa elävillä kansalaisilla tulee olla oikeus todelliset asumismenot huomioiviin, riittäviin sosiaaliturvaetuuksiin. Lisäksi on huolehdittava siitä, että tarjolla on riittävästi tuettua asumista ja asumispalveluja niitä tarvitseville; erityisesti mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Köyhyys syrjäyttää, eikä syrjäytyminen ole koskaan vain yksilön ongelma, vaan koskettaa koko yhteiskuntaa.

Marttila Marja
Päihdeasiamiestoiminta